

Vili Lähteenoja

SUORAN DEMOKRATIAN SUDENKUOPAT

- Suorademokraattiset liikkeet, kuten Occupy, anarkistit ja radikaalidemokraatit, vastustavat edustuksellista demokratiaa ja omaisuus-oikeuksia.
- Suorademokraattiset liikkeet eivät ole harmittomia, sillä ne sanoutuvat irti dialogista, flirttailevat väkivallalla ja lietsovat onttoa luokkasotaa.
- Suora demokratia houkuttaa etenkin nuoria, jotka jättävät äänestämättä.
- Nuorten ensimmäisiin äänestyskokemuksiin pitäisi kiinnittää huomiota esimerkiksi tekemällä äänestämisestä osa opetussuunnitelmaa.
- Nuorten äänestysaktiivisuus voisi nousta, jos äänestysikä laskettaisiin 15 vuoteen tai nostettaisiin lähemmäs 25 vuotta. 18 vuotiaana nuori yleensä elää yhteiskunnallisessa välitilassa, mikä voi selittää nuorten alhaista äänestysaktiivisuutta.

Protestiliike Occupy sekä muut suoran demokratian ja suoran toiminnan liikkeet tuntuvat tarjoavan nuorille jotain, mitä poliittinen järjestelmä ei. Myös Suomessa toimii lukuisia ulkoparlamentaarisia, antiparlamentaarisia ja suoraa demokratiaa vaativia liikkeitä.

Kansainvälisessä vertailussa on huomattu, että ulkoparlamentarisessa vaikuttamisessa aktiivimpia ovat nuoret, jotka eivät äänestä. Näiden nuorten äänestämättömyyttä ei siis voi kuitata apatiaksi, vaan äänestämättömyydellä on usein selkeä poliittinen motiivi.

Finanssikriisin jälkeen voimistuneet suorademokraattiset liikkeet antavat lupauksia hierarkiattomasta ja tasa-arvoisesta maailmasta. Ne kritisoivat edustuksellista demokratiaa, mutta toimivat usein itse räikeän epädemokraattisesti.

Tässä EVA Arviossa tarkastellaan suorademokraattisia liikkeitä nuorten poliittisen aktiivisuuden näkökulmasta. Painopiste on valittu siksi, että parlamentaarista osallistumisastetta voi kohentaa merkittävästi vain vaikuttamalla nuoriin äänestäjiin.

Jokaisen on syytä olla kiinnostunut nuorten poliittisesta toiminnasta, sillä äänestysaktiivisuus on laskenut tasaisesti ja yli puoli vuosisataa. Jotain voi ja pitää tehdä, jotta edustuksellinen demokraattinen järjestelmämme vahvistuisi.

Suomi ei ole poikkeus. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen mukaan 53 prosenttia 18–25 vuotiaista on sitä mieltä, että nyky-Suomessa kansalaisten mielipiteet välittyvät päätöksentekijöille paremmin kansalaisliikkeiden kuin puolueiden kautta. Samasta ikäryhmästä 28 prosenttia kokee, ettei yksikään puolue aja ”juuri minulle tärkeitä asioita”.¹

Esimerkistä käy Tampereen yliopiston tohtori-koulutettava ja anarkistiaktivisti Malin Fransberg, joka kertoi vuoden 2015 alussa lehtihaastattelussa tuntojaan äänestämisen vahingollisuudesta:

”Äänestäminen passivoi ihmisiä uskomaan, että se on kaikki, mitä he voivat tehdä yhteisten asioiden eteen. Antamalla äänensä eduskuntavaaleissa kansalainen legitimoit symbolisesti valtiiovallan.”²

Äänestysaktiivisuus ja puolueiden jäsenmäärät ovat laskeneet kaikissa OECD-maissa 1950-luvulta lähtien. Jokaisen äänestysikään tulevan ikäryhmän äänestysaktiivisuus on edellistä pienempi. Poliitiikan tutkija Colin Hay on tutkinut eri ikäryhmien poliittista aktiivisuutta ja päätellyt, että laskeva trendi jatkuu vielä vuosikymmeniä.³

Etäisen vallan paradoksi

Äänestysaktiivisuuden vähenemisestä huolimatta suomalaisten usko demokratiaan on vuosi vuodelta lisääntynyt ja se on tätä nykyä maailman huipputasoa. Demokratiaa piti parhaana poliittisena järjestelmänä 95,7 prosenttia suomalaisista vuonna 2008.⁴

Nuorisobarometrin mukaan 81 prosenttia nuorista uskoi vuonna 2013, että äänestämällä voi vaikuttaa asioihin. Samana vuonna kuitenkin 60 prosenttia nuorista koki, ettei heillä ole ”mitään sanavaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät”. Nuorista 77 prosenttia koki, että ”taloudellinen valta hallitsee liikaa”.⁵

Käsillä näyttäisi olevan paradoksi. Valta tuntuu etäiseltä, mutta toisaalta äänestäminen koetaan tehokkaaksi. Osa äänestäjistä kokee, että politiikkaa on kerta kaikkiaan liian vaikea ymmärtää. Osa voi kokea äänestämisen kansalaisvelvollisuudeksi, joka ei kuitenkaan kouriintuntuvalla tavalla vaikuta omaan elinpiiriin.

Poliittisesti aktiiviset nuoret tekevät vaalityötä tai valtaavat rakennuksia

Näille ristiriidoille ei ole yhtä oikeaa selitystä. Tästä voi löytyä selitys siihen, että erilaiset suora demokratiaa penäävät liikkeet ovatkin voimissaan meillä ja maailmalla, Helsingin akateemisista anarkisteista aina #Occupy Mongoliaan.

Poliittisesti aktiivisia nuoria on kahdenlaisia. He toimivat joko puoluepolitiikassa tai suoran toiminnan liikkeissä. He joko tekevät vaalityötä tai valtaavat rakennuksia.

Nuorista 19 prosenttia kokee, että suoralla toiminnalla ja kansalaistottelemattomuudella voi vaikuttaa paljon tai melko paljon. Rakennusten valtaamista pitää tehokkaana vaikutuskeinona 11 prosenttia ja väkivaltaa kuusi prosenttia nuorista.⁶

Toisen maailmansodan järkyttämä filosofi Karl Popper toi yhteiskuntatieteeseen käsitteen ”avoin yhteiskunta”. Hän hyökkäsi Hegelin ja Marxin historianfilosofioita vastaan ja piti niitä Saksan ja Neuvostoliiton diktatuurien innoittajina.

Avoin yhteiskunta ja sen viholliset -klassikkonsa johdannossa Popper kiteyttää argumenttinsa determinismii vastaan: ”Voimme vaikuttaa tulevaisuuteemme, jos lakkaamme esiintymästä sen profeteetoina”.⁷

Ihanteena demokratian hautausmaa

Suorademokraattisten liikkeiden puhetavoissa on kaikuja vastavallastaja Rousseausta: ”Ihminen syntyy vapaana, mutta kaikkialla hän on kahleissa.” Ihmisen tila on niin sietämätön, että hänet täytyy ”pakottaa vapauteen”.⁸

Edustuksellisen demokratian kritiikki aloitetaan usein väittämällä, että nykyisenlainen päätöksentekomalli ei toimi. Näin väittää itsensä radikaalidemokraattiseksi koulukunnaksi nimennyt liike.

Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston lehtori Emilia Palonen⁹ ilmoitti Yleisradion väittelyohjelmassa edustavansa radikaalidemokraattista koulukuntaa. Palosen mukaan demokratia on Suomessa kriisissä.

Jos demokratia todella on Suomessa kriisissä, missä se ei ole? Tohtori, yliopistonlehtori ja akatemiatutkija Palonen kohdistaa ihannoivan katseensa Kreikkaan.¹⁰

Vuoden 2015 vaalit Kreikassa voitti laitavasemiston yhteishanke Syriza. Se on sekoitus maolaisia, trotskilaisia ja antikapitalisteja. Vielä 1990-luvulla ne kinastelivat lähinnä siitä, onko paras poliittinen linja eurokommunismi vai stalinismi.¹¹

Poliittisten järjestelmien kaanonissa maolaisuus, trotskilaisuus ja kommunismi edustavat demokraattisen kansalaisyhteiskunnan arvojen väheksyntää. Niiden autoritääriset oppirakennelmat

tekevät latua tilanteelle, johon myös radikaali islamismi pyrkii: yksi mies, yksi ääni, yhden keran.

Haastattelussa Palonen valittaa myös, ettei Suomessa vaihtoehtoja esitetä, ettei keskustelua käydä eikä toisella tavalla ajattelevia asiantuntijoita päästetä ääneen. Hänet päästettiin ääneen käymään keskustelua ja esittämään eri tavalla ajattelevien asiantuntijoiden vaihtoehtoja valtio-omisteisen Yleisradion valtakunnallisella radiokanavalla.

Palosen puheille on tietysti helppo irvailla. Mutta miksi se on niin helppoa?

Objektiivisilla mittareilla Suomi on sananvapauden, korruption ja kansanvallan osalta orwellilaisen suljetun yhteiskunnan dystopian täydellinen vastakohta. Freedom Housen mukaan sananvapauden tola Suomessa on vuosituhannen alusta lähtien ollut joko erinomainen tai loistava.¹² Transparency Internationalin mukaan Suomi on yksi maailman vähiten korruptoituneista maista.¹³

Orwell kirjoitti aikanaan osuvasti onttoja hokemia viljelevästä puhetavasta: ”Puhuja, joka käyttää tällaista fraseologiaa, on jo tovin muuttanut itseään koneeksi. Kyseiset äänet tulevat hänen kurkunpäästään, mutta hänen aivonsa eivät ole

mukana niin kuin olisivat, jos hän valitsisi sanansa itse.”¹⁴

2000-luvun suorademokraattiset liikkeet tarjoavat vain onttoja iskulauseita

2000-luvun suorademokraattiset liikkeet näyttävät maalaavan apokalyptisiä kuvia nykyisenlaisen yhteiskunnan kehityksestä. Ne uskottelevat osoittavansa tien utopiaan, mutta tarjoavat vain onttoja iskulauseita ja räikeän epädemokraattisia vaihtoehtoja.

Väkivallalla flirttailua, valtion vastustamista

Vuonna 2009 anarkistisen A-ryhmän lukupiiri kokoontui Helsingissä aprikoimaan pasifistisen ja militantin vastarinnan oikeutuksia. Virikettä keskusteluun haettiin Peter Gelderloosin kirjasta *How Nonviolence Protects the State*. Tarkasteluun oli valittu luvut nimeltä Väkivallattomuus on tehotonta, Väkivallattomuus on rasistista, Väkivallattomuus on valtiomyönteistä sekä Väkival-

lattomuus on patriarkaalista.¹⁵ Tällaiset väitteet eivät ole uusia: myös Lev Trotski väitti, että puhe ihmiselämän pyhydestä on ”kveekarimaista ja paavinuskoista horinaa”¹⁶.

Mieleen muistuu Orwellin toteamus esseessä *Poliittikka ja englannin kieli*: ”Poliittisen kielen tarkoitus on saada valheet kuulostamaan todelta ja tehdä murhaamisesta kunnioitettavaa – tämä koskee kaikkia konservatiiveista anarkisteihin”¹⁷.

Anarkistien lukuharrastus ei tietystikään ole ongelma. Gelderloosin väkivaltaista aktivismia puolustavat moraaliset kannat ovat ongelma.

Ei ole salaisuus, että valtio on väkivaltamonopoli. Itse asiassa se, että valtio on väkivaltamonopoli, on salaisuuden vastakohta. Se on valtion olemassaolon ensimmäinen ja paras oikeutus ja on ollut sellainen viimeistään Thomas Hobbesin *Leviathanista* lähtien.

Väkivallan historiaa tutkinut Harvardin yliopiston Steven Pinker sanookin, että valtion väkivaltamonopoli on tilastollisesti kenties kaikkein johdonmukaisimmin väkivaltaa ehkäisevä tekijä.¹⁸

Anarkismin logiikan mukaan kaikki pahoinvointi johtuu valtiollisista rakenteista, jotka ovat lähtökohtaisesti väkivaltaisia poliiseineen ja armeijoinen. Yhtä helposti voi selittää, että kaikki hyvinvointi johtuu valtion ylläpitämistä rakenteista, jotka ovat lähtökohtaisesti väkivaltaisia poliiseineen ja armeijoinen.

Valtiota vastustava A-ryhmä kokoontui syyskuussa 2014 Helsingin Rautatienranta-alueella häiriköimään bussiliikennettä. He halusivat estää valtion työntekijöiden palkkojen alentamiseen.¹⁹ Valtion maksama opintotuki on ryhmälle myös tervetullutta, sillä:

... opintotuki toimii varallisuuden takaisinlunastuksena ja yhteisvarallisuuden jakamisen muotona.²⁰

Helsingin Yliopiston anarkistinen A-ryhmä on Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan vapaaehtoinen jäsen, joka on oikeutettu HYYn myöntämiin toimintatukiin. Toimintatuet kustantaa viime kädessä ylioppilaskunnan jäsenistö, johon jokaisen opiskelijan on kuuluttava, halusi tukea anarkisteja tai ei.

Vähemmistövaltaa ilman dialogia

Dialektinen metodi tai sokraattinen menetelmä perustuu siihen, että erimielisyyden vallitessa keskustelijat esittävät argumentteja ja vasta-argumentteja kunnes paras mahdollinen argumentti löytyy. Esimerkiksi sana ”parlamentti” juontuu latinasta ranskaan kotiutuneesta sanasta *parler*, joka tarkoittaa puhumista.

Occupy-liike on toista maata. Aktivistien mukaan Occupyn torikokouksissa kokoonnutaan etsimään uusia, demokraattisia ja osallistavia vaikuttamisen tapoja.

Yksi liikkeen silmiinpistävä periaate on dialogin kieltäminen. Occupy Slovenian demokraattisuutta ihastelevassa artikkelissaan professori Andrej Kurnik kertoo erään aktivistien neuvotteluseSSION alkaneen tällä ohjeella:

”Älä ryhdy dialogiin muiden kanssa, etenkään, jos aikeesi on kritisoida muiden ehdotuksia. - - Lyhyesti sanottuna, noudatamme suoraa demokratiaa.”²¹

Suomen Occupy noudatti samaa ”yleiskokousperiaatetta”. Sakari Laurila ja Marissa Varmavuori kuitenkin toteavat vuonna 2012 julkaistussa *Occupy!*-pamfletissa, että:

”Mielenosoituksen jatkuessa joidenkin osallistujien toiveet Torikokouksen tavoitteiden ja menettelytapojen suhteen alkoivat näkyä muita selvemmin.”²²

Georg Orwellin *Eläinten Vallankumouksessa* lukuosat tasa-arvoiset periaatteet kiteytyivät ajan myötä kuuluisaan lauseeseen, jonka mukaan kaikki eläimet ovat tasa-arvoisia, mutta jotkut eläimet ovat tasa-arvoisempia kuin toiset.

American Ethnologist -aikakauslehti julkaisi lähes teemanumeron suoran demokratian liikkeistä vuonna 2012. Kirjoittajista osa oli itsekin Occupy-aktivisteja, muut kirjoittajat liikkeelle vähintään suopeita.

Artikkeleissa on muutama toistuva hokema, joiden perusteella saa vihiä Occupyn hurmoshenkisydestä. Kirjoittajien mukaan suoran demokratian liikkeet ”etsivät uusia demokratian muotoja”; ihmiset kehittävät niissä ”vaihtoehtoisia toimintatapoja”; aktivistit luovat ”syvempää demokrati-aa” ja ”uudenlaista dynamiikkaa”; ne luovat ”radikaalilla tavalla uudenlaisia oikeuksia”; niissä

”aktualisoituu uudenlaisia sosiaalisia suhteita”; ne ”luovat palan utopiaa”.

Esimerkkejä artikkeleissa on runsaasti. Sellaisesta käy esimerkiksi slovenialainen ”ex-narkomaani” Gregor, joka järjesti terveystieteiden edessä mielenilmauksellisen pilvenpolttohetken lääkemarijuanalan laillistamisen puolesta.²³

Toisaalla bostonilaisaktivistit pystyttivät #Occupy Boston -leiriin Usko & henkisyys -teltalla samalla, kun ryhmä aktivisteja juoksi autotielä pelkät uimahousut yllään. Eräs aktivisti pohti Bostonin leirin olemusta näin:

”Osa meistä kokee leirin vasemmistolaiseksi ajatushautomoksi, joka edistää yhteiskunnallista muutosta. Toisille leiri on itsessään tärkeä kokemus joka rakentaa sitä maailmaa, jonka haluamme.”²⁴

American Ethnologistin artikkeleissa kerrotaan taajaan, miten liikkeiden tilaisuudet olivat ”tunnetasolla energisiä” ja ne ”synnyttivät voimakkaita toveruuden tunteita”. Myös Suomen Occupy leireillä tunnelma on ollut katossa. Näin kuvaavat Sakari Laurila ja Marissa Varmavuori:

”Siinä hetkessä, ilman selkeästi määriteltyä suunnitelmaa, illaksi kääntyvän taivaan alla ja keskellä kaupungin mekaanista jyrinää, raottui epäilysten ja ennakkoluulojen verho väläyttäen toivoa jostain uudesta, tuntemattomasta.”²⁵

Aktivistitutkijat ovat kuitenkin huomanneet, että liikkeiden ”strategian muokkaus” vaikeutuu, kun median kiinnostus ja liikkeen ”tunteellinen kiihko” laantuvat. Lisäksi leirien ”logistiset ongelmat” huomioidaan artikkeleissa: Miten toimia, kun joku tupakoi teltassa tai esiintyy päihtyneenä aamuyöstä?²⁶

Esimerkiksi slovenialaisprofessori Kurnik toteaa ihailemastaan ”suoran toiminnan demokratiasta” että:

”se mahdollistaa vähemmistöasemasta toimimisen ja jopa sellaiset toimet, jotka eivät välttämättä ole suosittuja enemmistön keskuudessa.”²⁷

Mutta millä oikeudella?

”Nämä oikeudet tulevat kokoontuneiden ihmisten spinozalaisesta Jumalan oikeudesta, joka on absoluuttisen vapaa.”²⁸

Baruch Spinoza oli 1600-luvulla elänyt juutalainen toisinajattelija ja deterministinen panteis-

ti, jonka Jumala nimenomaan ei ollut vähäkään kiinnostunut ihmisten tekemisistä. Esimerkiksi Albert Einsteinin mukaan Spinozan metafysiikka on tästä syystä ainoa elinkelpoinen ontologia sekularistille.

Suomeksi sanottuna Kurnik siis perustelee Occupyn penäämää vähemmistövaltaa samalla mutasarjan silmäkääntötempulla kuin uskonnolliset terroristijärjestöt: olemme Jumalan puolella ja Jumala meidän.

Ontto unelma luokattomasta yhteiskunnasta

Taloudellisen tasa-arvon osalta ulkoparlamentaraiset radikaalit viljelevät julistavaa puhetapaa, joka on tuttu jo Karl Marxin *Kommunistisesta manifestista* ja *Pääomasta*.

Manifestin puhettavat ovat yhtä kaikki sitkeästi läsnä. Kiakkovieraat julistivat luokkasotaa itsenäisyyspäivänä 2013. Oman tiedotteensa mukaan Kiakkovieraita yhdistää unelma ”luokattomasta yhteiskunnasta”, ja viestin kiteytys kuuluu:

”Ei sotaa kansojen välille, ei rauhaa luokkien välille.”²⁹

Marx ei kirjoittanut 2000-luvun Pohjoismaista työehtosopimuksineen ja eläkejärjestelmineen. Hän kirjoitti 1800-luvun Englannista, jossa alaikäiset työskentelivät kellon ympäri ja kuolivat teini-iässä.

Marxin puhe pääoman pohjattomasta verenhimosta ja kapitalisteista sen vampyyrinomaisena henkilöitymänä oli sen maailman kuvausta, jossa Marx eli. Nyky-Suomessa se on perverssiä. Mitä kapitalistin mielivaltaa on esimerkiksi parlamentarisesti valitussa valtion omistajaohjaukseen keskittyvässä ministerissä? Mitä kapitalistin mielivaltaa on, että pääoma- ja palkkatuloja viedään enemmistö päätöksellä?

On posketonta vaatia uusia sosialistisia kokeiluja, joista vielä viime vuosisadalla sai kärsiä puolet maailman ihmisistä. Esimerkiksi London School of Economicsin professori Meghnad Desai alleviivaa tätä taloushistoriikissa *Marxin kosto*.³⁰

Desai muistuttaa, että Marxin yhteiskuntateellisessä ajattelussa sosialismiin siirtyminen ei edes ole mahdollista ennen kuin kapitalistisella tuotantotavalla saavutettavissa olevat marginaa-

lihyödyt on saavutettu. Toisin sanoen Marx olisi nykyisenlaisen globaalin markkinatalouden kiihkeä kannattaja.

Luokkasodan lietsomiseen ei enää usko edes lukutaitoinen vasemmisto. Tutkija Tommi Uschanov huomauttaa artikkelissaan *Luokkapuheen kurjuus*, että proletaareillakin on ”Volvot, taulutelevisiot, rikkaimurit, Xboxit ja eläkevakuutukset, joita ei uskalleta noin vain riskeerata jonkin 1800-luvun nuorhegeliläisen historianfilosofian toteuttamisen kokeilemiseksi.”³¹

”Luokkanousut” ovat niin sekalaisia ja satunnaisia juuri siksi, ettei niiden takana ole mitään ”luokkaa”. Sen sijaan pitkäaikaistyöttömät, kansaneläkkeellä olevat lesket tai asunnottomat alkoholitit eivät Uschanovin mukaan voi muodostaa luokkaa, jonka työtä riistetään, koska he eivät tee työtä.³²

Niin sanotulla luokkatietoisuudella ei siis 2000-luvulla ole mahdollista saavuttaa enää minikäänlaista etua. Voidakseen kammata itsensä parempaan asemaan, luokan on tehtävä se nimenomaan luokkana eikä keskenään liittoutuneina yksilöinä.

Edellä käsitellyt ryhmät ovat nimenomaan keskenään liittoutuneita yksilöitä. Sosiaalisen median mahdollistama ryhmittäytymislogiikka voi saada tuhansia ihmisiä #Occupy-leiriin tai sadat naamioitumaan itsenäisyyspäivänä Timo Jutilaksi, mutta tämä ei tee näistä ryhmittymistä yhteiskuntaluokkaa missään analyyttisesti järjestetystä mielessä.

Tasa-arvoa varastamalla

Helsinkiläinen anarkistiryhmä Anarkistinen Toiminta on järjestänyt anarkistista toimintaa vuodesta 2003 alkaen.³³ Ryhmän tavoitteena on suoraan demokratiaan perustuva yhteiskunta, jossa

”kaikilla ihmisillä on yhtäläinen valta päättää itseään koskevista asioista”.

Kaikilla ihmisillä on ryhmän mukaan oltava oikeus toimia niin kuin itse haluaa kunhan ei vahingoita muita.

**”Luokkanousut”
ovat niin sekalaisia
siksi, ettei niiden
takana ole mitään
”luokkaa”**

Näiden tavoitteiden ajamiseksi ryhmä järjesti vuonna 2007 puuhapäivän teemalla ”Varasta jotain.” Kyseessä oli järjestäjien mukaan kansainvälinen markkinatalouskriittinen tempaus, jonka eräs iskulause julisti:

”Ota omasi takaisin – varasta työnantajaltasi.”

Suoran demokratian siemen kylvettiin ainakin Turussa hyvään maahan. Saku, 22, kertoi Turun ylioppilaslehdelle³⁴ vuonna 2009 olevansa ”täs-mäsijoittaja”, joka käyttää rahaa vain keikkalippuihin ja vinyyleihin. Kaikki muut elintarpeet hän varastaa, sillä Saku ei ”suostu nöyristelemään alipalkatuissa töissä”.

Nykyisenlainen omaisuudensuoja on Occupy-aktivisteista kestävä. *American Ethnologist*-sa Raza & Kurnik ilmoittavat, että:

”liberaali demokratia ei kykene käsittelemään sosiaalisen ja taloudellisen elämän tärkeimpiä kysymyksiä lakiin kirjattujen omaisuus oikeuksien takia.”³⁵

Mitä aktivistit aikovat tehdä asialle? Sloveniassa aktivistit hakkasivat pörssitalon nimikyltistä kirjaimen pois. Eräs mukana ollut totesi tapahtumasta yleisesti:

”..me olemme murtaneet finanssikapitalismin ja edustuksellisen demokratian diktaattit. Me rakennamme suoraan toimintaan ja suoraan demokratiaan perustuvaa liikettä horisontaalisesti, verkostona.”³⁶

Omistusoikeuksiin puuttuminen ratkaisuna

Aktivistiksi ja yhteiskuntatieteilijäksi ilmoitautuvan *Occupy!*-pamfletistin Marissa Varmavuoren mielestä ratkaisu useimpiin yhteiskunnallisiin ongelmiin olisi omistusoikeuksiin puuttuminen.³⁷ Hänen mukaansa liberaali demokratia on kykenemätön käsittelemään sosiaalisen ja taloudellisen elämän tärkeimpiä kysymyksiä, joista akuutein on maapallon säilyttäminen elinkelpoisena tuleville sukupolville.

”Ratkaisu useimpiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja ekologisiin ongelmiin olisi omistusoikeuksiin puuttuminen – rikkaiden jakaminen köyhyyden vähentämisen sijaan.”

Varmavuoren mielestä vallankäyttäjät ylläpitävät omaisuus oikeuksia väkivaltakoneiston avulla.

”Varallisuuserot eivät pysyisi yllä ilman, että vallankäyttäjien jatkuvasti tukisivat ja ruokkisivat niitä – viime kädessä väkivaltakoneistoihin turvautuen. Tänä päivänä varallisuudenjakoja, joita on tehty aiemmin – esimerkiksi maareformeja – pidetään laajalti oikeutettuina.”

Varmavuori moittii, että nykyisiä omaisuus oikeuksia pidetään luonnonlakeina, joihin ei ole mahdollista puuttua.

”Varallisuuseroihin puuttuminen tapahtuu ennen kaikkea näiden luonnonlakien kyseenalaistamisen kautta, ja vastuu tästä on meillä jokaisella.”

Mahdollistaako suora demokratia siis myös vähemmistöasemasta toimimisen ja jopa sellaiset toimet, jotka eivät välttämättä ole suosittuja enemmistön keskuudessa, kuten professori Kurnik esittää? Varmavuori vastaa, että suoralla demokratialla on mahdollista tasoittaa vähemmistö- ja enemmistöasemassa olevien välistä valtaeroa.

”Vaikka se joissain kysymyksissä tuntuisi ongelmalliselta, se olisi silti huomattava parannus nykyjärjestelmään, jossa tiettyjen vähemmistöjen vaikutusvalta – erityisesti euroilla ja dollareilla vaikuttamisen kautta – on täysin ylivertainen enemmistön vaikutusvaltaan nähden.”

Varmavuoren mukaan suorassa demokratiassa kaikki saavat yhtäläisesti äänensä kuuluviin.

”Suorassa demokratiassa kaikilla yksilöillä ja ryhmillä, myös vähemmistöihin kuuluvilla, olisi yhtäläinen mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. Suoran demokratian menetelmillä pyritään myös varmistamaan, että kaikki saavat tasapuolisesti äänensä kuuluviin – ei ”vähemmistövaltuutettuja” käyttäen vaan kirjaimellisesti.”

Alussa mainittu sosiologi Forsberg uskoo hänen, että ”anarkismi kannattaa ymmärtää suoran toiminnan kautta”. Hän pitää sabotaasia tehokkaana vaikuttamisvälineenä.³⁸ Dosentti Teppo Eskelinen selvensi Occupy-aktivistien ”nerokkuutta” Occupy!-pamfletissa. Eskelisen mukaan liikkeellä on kolme ulottuvuutta: se ajaa ajankohdittaisia poliittisia muutoksia, kehittää uusia mikroinstituutioita ja harjoittaa tilan politiikkaa.

”Occupy-liikkeen nerokkuus on siinä, että se edustaa näitä kaikkia yhtä aikaa. Kyse on tilan haltuunotosta, finanssialaan kohdistuvasta protestista ja jonkinlaisesta uudelleen elämänmuodon harjoittelusta.”³⁹

Entäpä tietotekniikka? Jos se kerta toisensa jälkeen ratkaisee ylitsepääsemättömiltä tuntuneita ongelmia, eikö se voisi siivittää myös tasa-arvon ihanteita?

Twitter ei suinkaan ole ainoa teknologia, jota pyritään valjastamaan suoran demokratian palvelukseen. Niin sanottu lohkoketjuteknologia (blockchain technology) on esimerkiksi virtuaalivaluuttojen käyttämä avoimen lähdekoodin algoritmi. Sen avulla on mahdollista tehdä anonymisiä transaktioita, jotka ovat välittömästi kaikkien käyttäjien nähtävillä ja tarkistettavissa.

Tanskan Liberaali allianssi on ilmoittanut käyttävänsä teknologiaa puolueen sisäisissä äänestystuloksissa. Puolueen johtoryhmässä vaikuttava Mikkel Freltoft Krogsholm kommentoi⁴⁰ päätöstä toteamalla, että teknologia tekee ”luottamuksesta tarpeetonta”.

Esimerkiksi Bitcoinin käyttämä lohkoketjuteknologia mahdollistaa teoriassa jopa planetaarisen ”suoran demokratian”, jossa äänestystulokset ovat välittömiä, anonymisiä ja avoimia. Se mahdollistaa sen kuitenkin teknisesti ja vain teknisesti.

Perusongelma on silti sama: ensin pitäisi päättää, päätetäänkö päättää ja mistä. Sitten on päätettävä, päätetäänkö päättää päätetystä kysymyksestä. Jos siitä päätetään päättää, sitten päätetään. Jos päätös osoittautuu huonoksi, on päätettävä, päätetäänkö päättää päätetystä päätöksestä.

Edustuksellisuuden ja eliitin puolustus

Burkelaisen⁴¹ konservatiivin vasta-argumentti erilaisia suoran demokratian muotoja vastaan ei oikeastaan ole edes argumentti, vaan fakta: Puolet ihmisistä on keskimääräistä lahjattomampia. Tämä ei ole sen enempää ylimielistä kuin sanoa, etteivät kaikki ole yhtä taitavia kirurgeja tai lentäjiä. Jokainen on elitisti leikkauspöydällä ja lentokoneessa.

Miksi valtionhoito olisi poikkeus? On järkevämpää antaa päättäjien valikoitua poliittisessa valta-asteikossa yläpähän samalla tavalla kuin kaikkien muidenkin elämänalueiden auktoriteettiasemiin. Myös valtionhoidossa on merkitystä kokemuksella, maineella, koulutuksella, näytöillä ja pitkäjänteisyydellä.

Mutta löytyisikö suoralle demokratialle rakentavampi vaihtoehto kansanäänestyksistä? Ei välttämättä. Esimerkiksi Kaliforniassa jo pelkästään suoria kansanäänestyksiä painottava poliittinen järjestelmä on aiheuttanut sen, että osavaltion julkistalous on ollut kroonisesti kuralla.

Tony Senik kirjoittaa Kalifornian hautajaispuheessaan *Who Killed California*, että kalifornialaisia ”verotetaan kuin sosialisteja ja subventoidaan kuin libertaareja”.⁴² Toteutunut politiikka on heijastanut äänestäjien ristiriitaisia tavoitteita, ja tätä nykyä osavaltion ongelmille voi tuskin löytää ylisanoja.

Ensin kalifornialaiset äänestivät verotukselle ylärajan. Kun julkisen palvelut kuten koulutus ja terveydenhuolto näivettyivät, he äänestivät julkisille palveluille suunnatuille varoille alarajan. Aiempi verokatto jäi voimaan, jolloin syntyy fiskaalinen aikapommi.

Kaliforniassa kansanäänestyksiin tulevat aloitteet ovat usein pienen etujärjestöjoukon tai äveriäiden lahjoittajien lemmikkiprojekteja. Senik arvioikin, että suorademokratia pikemminkin vahvistaa oligarkista politiikkaa kuin haastaa sitä.

Hän toteaa ilahduttavan kirkasnäköisesti, että kuuluisa kalifornialainen optimismi on budjetti-infernon keskeinen syy. Positiivinen ajattelu ei siis aina ole politiikassa etu.

Valtio-oppineiden⁴³ masentava tutkimushavainto on, että mitä politiikkaan tulee, juuri kukaan ei tiedä juuri mistään juuri mitään. Tällä kolikolla on kauniimpikin puoli: on joitain, jotka tietävät edes jostain edes jotain. Lyhykäisyydessään tämä on edustuksellisuuden ja meritokratian paras puolustus. Elitisminkin pitää alkaa jostain, ja valta lähettää ihmisiä sotaan tai vankilaan on oivallinen kohta aloittaa.

Muistutettakoon, että ihminen voi olla elitisti olematta snobi. Elitistin mukaan jotkut ihmiset ovat joissain asioissa parempia kuin muut; snobin mukaan jotkut ihmiset ovat parempia kuin muut.

Usein suorademokraattista liikehdintää selitetään poliittisen eliitin epäonnistumisella. Ajatellaan, että poliittinen eliitti olisi pettänyt kansan luottamuksen, mutta aidosti demokraattinen se-

Poliittinen eliitti on eliittiä juuri siksi, että se on voittanut kansan luottamuksen

litys poliittisen eliitin vikoihin löytyy poliittisen eliitin valitsijoiden vioista.

Jos poliittinen eliitti olisi täynnä saamattomia typeryksiä, miksi äänestäjät äänestäisivät saamattomia typeryksiä? Poliittinen eliitti ei ole pettänyt kansan luottamusta. Poliittinen eliitti on poliittista eliittiä juuri siksi, että se on voittanut kansan luottamuksen. Siksi poliittiseen osallistumisas- teeseen voi vaikuttaa kestäväällä tavalla vain vai- kuttamalla nuoriin.

Demokratiaa voi olla liikaa

Haave suorasta demokratiasta on lapsellinen päi- väuni. On sanottu, että utopiaa kohti voi kulkea vain verimeren halki, eikä sinne koskaan pääse perille.

Taloudellisen tasa-arvon – sikäli kun sillä tarkoi- tetaan ”yhteisomistusta” – tuojaksi suorasta de- demokratiasta ei ole. Kaikki ihmisyyhteisöt muodos- tavat hierarkioita. Tästä voi syyttää luontoaitia, jumalia tai vaikka joulupukkia – ei markkinata- loutta.

The Economist -lehden entinen päätoimitta- ja John Micklethwait ja toimituspäällikkö Ad- rian Wooldridge selittävät Yhdysvaltojen ky- vyttömyyttä tehdä päätöksiä ja hoitaa lainojaan liiallisella demokraattisuudella. Heidän mukaan- sa Yhdysvalloissa demokratiasta on tullut liian demokraattista.⁴⁴ Vox populi, vox Dei? Riippuu siitä, millaista jumalaa palvoo.

Jos äänestysikään tulevien äänestysaktiivisuus kuitenkin vain laskee laskemistaan, ei poliittisen päätöksenteon tukena kohta enää ole uskottavaa demokraattista hyväksyntää. Jotain voi ja pitää tehdä, ettei äänestysikäinen väestö luovu äanes- tämisestä tykkäänään.

Edustuksellisuus on demokratiassa välttämätön- tä. Yleensä yritykset toteuttaa demokratiaa ilman eri ryhmien edustajia ja edustajien toteuttamia vaaleja, ovat tuhoon tuomittuja.

Ratkaisevat ensimmäiset vaalit

Äänestäminen tai äänestämättä jättäminen en- simmäisissä vaaleissa, joissa henkilö on äänioi-

keutettu, korreloi selvästi myöhemmän äanes- tysaktiivisuuden kanssa. Tämän on esimerkiksi vaaleja ja poliittisia eliittejä tutkinut Mark Frank- lin⁴⁵ osoittanut.

Erityisesti kolme ensimmäistä äänestysmahdol- lisuutta ennakoivat yksilön tulevaa äänestyskäyt- täytymistä. Osallistumisasteen jatkuva alenemi- nen voidaan pysäyttää vain vaikuttamalla näihin yksilön tulevan äänestyskäyttäytymisen kannalta kriittisiin äänestyspäätöksiin.

Franklinin mukaan äänestysikä laskeminen 18 ikävuoteen oli ”todella huono idea”. Hän väittää laajaan tilastolliseen aikasarja-analyysiin vedo- ten, että äänestysikä laskeminen 18 ikävuoteen selittää kumuloituvan osallistumattomuuden li- beraaleissa demokratioissa käytännössä koko- naan.

Franklinin mukaan 18 vuoden äänioikeusikä si- jaan mikä tahansa muu ikä 15 ja 25 vuoden vä- lillä olisi parempi vaihtoehto. Tämä johtuu siitä, että 18-vuotiaana yksilö on kaikkein löyhimmin kiinni yhteiskunnan sosiaalisissa verkostoissa ja elää yhteiskunnallisessa välitilassa.

18 vuoden ikä voi siis olla dramaattisen huono ikä äänioikeuden alkamiselle. Ja 18-vuotiaan te- kemät päätökset vaikuttavat poliittiseen järjestel- mään koko henkilön elinkaaren, siis vuosikym- menien ajan.

Äänestäminen osaksi opetussuunnitelmaa

Yksi Franklinin ehdotus osallistumisasteen pa- rantamiseksi on harkitsemisen arvoinen. Jos olennaisista ensimmäisistä äänestyskerroista teh- dään pakollinen osa oppilaitosten opetussuunni- telmaa, sillä voi olla huomattava vaikutus koko- naisosallistumisasteeseen yli ajan.

Käytännössä Franklin tarkoittaa tällä sitä, että äänestysikä laskettaisiin 15 ikävuoteen. Äanes- tämisestä tehtäisiin pakollinen osa yhteiskunta- kasvatusta, ja ensimmäiset kolme äänestyskertaa totuttaisivat koululaiset äänestämään.

Toinen mahdollisuus olisi nostaa äänestysikä lä- hemmäs 25 ikävuotta, jolloin yksilö on parem- min kiinni yhteiskunnan verkostoissa.

EVAn Arvo- ja asennetutkimus osoittaa, että usko kansalaisliikevaikuttamiseen niiää pysy-

västi 25. ikävuoden kohdalla. 18–25-vuotiaista 53 prosenttia uskoo, että kansalaisten mielipiteet välittyvät päätöksentekijöille paremmin kansalaisliikkeiden kautta kuin puolueiden, mutta 25–35-vuotiaista enää 35 prosenttia.⁴⁶

Äänestysien nosto olisi kuitenkin todennäköisesti poliittisesti vaikeampi toteuttaa, sillä saavutettujen etujen poistaminen on vaikeampaa kuin uusien antaminen.

Antaisiko äänestysien alentaminen opettajille lisää valtaa vaikuttaa uusien sukupolvien poliittisiin näkemyksiin? Tuskin sen enempää valtaa kuin mitä heillä jo on, ja sitä on paljon.

Väestön ikärakenteesta johtuen politiikan asiasisältö tulee tulevina vuosikymmeninä olemaan pitkälti tulonsiirtoa nuorilta vanhoille. Tämä ei voi käydä sävyisästi, jos suuri osa nuorista irtisanoutuu kokonaan parlamentaarista prosessista.

Kirjoittaja

Valtiotieteen kandidaatti **Vili Lähteenoja** työskenteli EVAssa harjoittelijana syksyllä 2014.

Viitteet

- ¹ EVAn Arvo- ja asennetutkimusten tietokanta Arvopankki (2009) <<http://www.eva.fi/arvopankki/taustat.php?q=132&v=20091>> ja EVAn Arvo- ja asennetutkimusten tietokanta Arvopankki (2015) <http://www.eva.fi/arvopankki/taustat.php?q=116&v=20151>
- ² Valtiotieteellinen ylioppilaslehti Tutkain 1/2015, s. 8–9. <http://issuu.com/tutkain/docs/tutkain_numero1_issuu1>. Tarkistettu 15.3.2105.
- ³ Hay, Colin (2007): Why We Hate Politics, s. 1.
- ⁴ European Values Study 2008. <<http://zcat.gesis.org/webview/index.jsp>>. object=<http://zcat.gesis.org/obj/fCatalog/Catalog5>>.
- ⁵ Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013): Nuorisobarometri 2013.
- ⁶ Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013): Nuorisobarometri 2013.
- ⁷ Popper, Karl (1974): Avoin yhteiskunta ja sen viholliset.
- ⁸ Rousseau, Jean-Jacques (1997): Yhteiskuntasopimuksesta, eli, Valtio-oikeuden johtavat aatteet, suomentanut ja johdannolla varustanut J. V. Lehtonen.
- ⁹ Yleisradio (2012): Puheen Päivä, Väittely: Demokratia on kriisissä, 23.5.2012, <<http://areena.yle.fi/radio/1560934>>.
- ¹⁰ Electionsresources.org. <<http://www.electionresources.org/gr/vouli.php?election=2012>>.
- ¹¹ Guardian (2015): Greek elections: Syriza's young radicals plot a political earthquake for Europe. <<http://www.theguardian.com/world/2015/jan/17/greek-elections-syriza-europe-eurozone-alexis-tsipras>>. Tarkistettu 15.3.2015.
- ¹² Freedom House 2014: Freedom of the press data. <<https://freedomhouse.org/report-types/freedom-press#VGHigslrwik>>.
- ¹³ Transparency International 2014: Corruption perceptions index. <http://www.transparency.org/research/cpi/cpi_2009/0>.
- ¹⁴ Orwell, George (1946): Politics and the Englishlanguage, s. 157.
- ¹⁵ A-ryhmän verkkosivut <<http://www.anarkismi.net/a-ryhma/>>.
- ¹⁶ Trotski, Leon (1930): The Russian Revolution.
- ¹⁷ Orwell, George (1946): Politics and the Englishlanguage, s. 152.
- ¹⁸ Pinker, Steven (2011): The Better Angels of out Nature, s. 680.
- ¹⁹ Iltalehti (2014): Busseja estäneet anarkistit vapaaksi. <http://www.iltalehti.fi/uutiset/2014092318688990_uu.shtml>.
- ²⁰ A-ryhmä toimii <<http://takku.net/article.php/20140706072838959>>.
- ²¹ Maple, Razsa & Kurnik, Andrej (2012): The Occupy Movement in hometown: Direct democracy and a politics of becoming. *American Ethnologist* 39(2), s. 242.
- ²² Blumenkranz, Carla (toim.) (2012): Occupy!, s. 137.
- ²³ Nugent, David (2012): Democracy, temporalities of capitalism, and dilemmas of inclusion in Occupy movements. *American Ethnologist* 39(2), s. 281.
- ²⁴ Juris, Jefferey (2012): Reflections on #Occupy Everywhere. *American Ethnologist* 39(2), s. 264.
- ²⁵ Blumenkranz, Carla (toim.) (2012): Occupy!, s. 136.
- ²⁶ Juris, Jefferey (2012): Reflections on #Occupy Everywhere. *American Ethnologist* 39(2), s. 270.
- ²⁷ Maple, Razsa & Kurnik, Andrej (2012): The Occupy Movement in hometown: Direct democracy and a politics of becoming. *American Ethnologist* 39(2), s. 242.
- ²⁸ Maple, Razsa & Kurnik, Andrej (2012): The Occupy Movement in hometown: Direct democracy and a politics of becoming. *American Ethnologist* 39(2), s. 247.
- ²⁹ Kiitos kiakkovieraat 6.12.2013! [Blogi]. <<http://kiakkovierasjuhlat.noblogs.org/>>.
- ³⁰ Desai, Meghnad (2008): Marxin kosto.
- ³¹ Uschanov, Tommi (2008): "Luokkapuheen Kurjuus". *Kulttuurintutkimus* 25(4), s. 74–76.
- ³² Uschanov, Tommi (2008): "Luokkapuheen Kurjuus". *Kulttuurintutkimus* 25(4), s. 74–76.
- ³³ Anarkistinen toiminta -verkkosivut <<http://www.anarkismi.net/at/index.htm>>.
- ³⁴ Turun ylioppilaslehti (2009): Varasta jotain! <<http://www.tylkkari.fi/ajassa/varasta-jotain>>.
- ³⁵ Maple, Razsa & Kurnik, Andrej (2012): The Occupy Movement in hometown: Direct democracy and a politics of becoming. *American Ethnologist* 39(2), s. 239.
- ³⁶ Maple, Razsa & Kurnik, Andrej (2012): The Occupy Movement in hometown: Direct democracy and a politics of becoming. *American Ethnologist* 39(2), s. 242.
- ³⁷ Kirjoittaja haastatteli Varmavuorta Facebookissa osoitteessa <https://www.facebook.com/marissa.varmavuori> 16.3.2015.
- ³⁸ Valtiotieteellinen ylioppilaslehti Tutkain 1/2015 s. 8–9. <http://issuu.com/tutkain/docs/tutkain_numero1_issuu1>.
- ³⁹ Blumenkranz, Carla (toim.) (2012): Occupy!, s. 8.
- ⁴⁰ CryptoCoinsNews (2014). Blockchain Voting Used By Danish Political Party <<https://www.cryptocoinsnews.com/blockchain-voting-used-by-danish-political-party/>>.
- ⁴¹ Hamburger, Joseph (1995): "Burke, Edmund" in Seymour Martin Lipset, ed., *The Encyclopedia of Democracy* (Congressional Quarterly, 1995), s. 147–149
- ⁴² Senik, Tony (2009): Who Killed California?, *National Affairs*, 1.
- ⁴³ Converse, P. E. (1964): *The Nature of Belief Systems in Mass Publics*, teoksessa *Ideology and Discontent*. The Free Press, New York, s. 206–261.
- ⁴⁴ Micklethwait, John & Wooldridge, Adrian (2014): *The Fourth Revolution*.
- ⁴⁵ Franklin, Mark, N. (2004): Voter turnout and the dynamics of electoral competition in established democracies since 1945. (*The Voting Age*, 213.)
- ⁴⁶ EVAn Arvo- ja asennetutkimusten tietokanta Arvopankki (2009) <<http://www.eva.fi/arvopankki/taustat.php?q=132&v=20091>>.

Kirjallisuus

- Blumenkranz, Carla (toim.) (2012): Occupy!, laajennettu suomenkielinen painos, Into Kustannus, Riika.
- Chomsky, Noam (2006): Tulevaisuuden valtio. Kustannusosakeyhtiö Sannakko, Keuruu.
- Calaprice, Alice (2000): The Expanded Quotable Einstein. Princeton University Press, Princeton.
- Desai, Meghnad (2008): Marxin kosto. Gaudeamus, Helsinki.
- Franklin, Mark (2004): Voter turnout and the dynamics of electoral competition in established democracies since 1945. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gelderloos, Peter (2007): How Nonviolence Protects the State. South End Press.
- Hay, Colin (2007): Why we hate politics. Polity Press, Cambridge.
- Hobbes, Thomas (2012): Leviathan. Oxford University Press, Oxford.
- Marx, Karl (1998): Kommunistinen manifesti. Vastapaino, Tampere.
- Marx, Karl (1973): Capital: a critique of political economy Vol. 1. International Publishers, New York.
- Micklethwait, John & Wooldridge, Adrian (2014): The Fourth Revolution: The Global Race to Reinvent the State. Penguin Press, New York.
- Orwell, George (2014): Vuonna 1984. WSOY, Helsinki.
- Orwell, George (2003): Eläinten vallankumous. WSOY, Helsinki.
- Orwell, George (1946): Politics and the English language. <<https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/orwell46.htm>>.
- Pinker, Steven (2011): The Better Angels of our Nature. Penguin Books, New York.
- Platon (1973): The collected dialogues. Bollingen series; 71, Princeton.
- Popper, Karl (2000): Avoin yhteiskunta ja sen viholliset. Otava, Helsinki.
- Rousseau, Jean-Jacques (1988): Yhteiskuntasopimuksesta eli Valtio-oikeuden johtavat aatteet. Karisto, Hämeenlinna.
- Senik, Tony (2009): Who Killed California?, National Affairs, 1.
- Spinoza, Baruch (1994): Etiikka. Gaudeamus, Helsinki.
- Trotsky, Leon (2008): The Russian Revolution. Haymarket Books.
- Uschanov, Tommi (2010): Suuri kaalihuijaus. Teos, Helsinki.
- Uschanov, Tommi (2008): Mikä vasemmistoa vaivaa? Teos, Helsinki.
- Uschanov, Tommi (2012): Miksi Suomi on Suomi. Teos, Helsinki.
- Uschanov, Tommi (2008): Luokkapuheen Kurjuus. Kulttuurintutkimus 25(4) 74–76.
- Uschanov, Tommi (2010): Mikä oikeistoa vaivaa? Luokkapuheen Kurjuus". Yhteiskuntapolitiikka-YP 75:1.

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA on vuonna 1974 perustettu elinkeinoelämän think tank, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA on Suomen merkittävin kohtaamispaikka ja verkosto elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajille. EVAlla on myös keskustelijan, haastajan ja unilukkarin rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Think tankille tyypillisesti EVAn tunnusmerkkejä ovat analyyttisyys ja poleemisuus.

EVAn julkaisemat EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita, keskustelunaiheita, henkilöitä ja teoksia. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

ISSN 2342-0731 (Painettu)

ISSN 2342-074X (PDF)